

Poutník si prohlíží stav řemeslníků

Co tu viděl všeobecně. Jdeme tedy dál a dojdeme až do ulice, kde se provozují živnosti. Ta se dělila na spoustu menších uliček a plácků a nacházelo se v ní mnoho různých síní, dílen, výhní, kováren, krámů a stánků s množstvím kdejakého náradí. Okolo nich se míhali lidé a vše se tu dělo s velikým rachotem, boucháním, vrzáním, skřípáním, hvízdáním, pískáním, foukáním, houkáním, chřestěním a šustotem. Zahlédl jsem, jak se někteří hrabali v zemi a kutali v ní – někteří ji jen rozryli na povrchu a jiní se jako krcti prokopali až do jejích útrob. Další se máchali ve vodě, na řekách i na moři, jiní se zaobírali ohněm, další se starali o počasí, další bojovali se zvířaty, jiní zase s dřívím a kamením a další převáželi anebo přenášeli různé věci sem a tam. Tu se ke mně nakloní tlumočnick: „Podívej se, kolik je tu pěkné a radostné práce! Pověz, co se ti tu nejvíc zamlouvá?“ „Může být, že je tu i nějaká radost,“ opáčil jsem, „já u toho ale vidím i spoustu dřiny a slyším nemálo sténání.“ „Všechno není tak těžké, jak se ti na první pohled zdá,“ odpověděl, „podívejme se na něco z toho blíže.“ A tak mne popořadě vodili od jednoho místa k druhému a všechno jsem si prohlédl. Také jsem se tu a tam na zkušenou přidržel toho či onoho, ale na tomto místě se o všem nechci a ani nemohu rozepisovat. Nezatajím vám však, čeho všeho jsem si tu všiml.

Všechna zaměstnání jsou nebezpečná lopota. Za prvé jsem viděl, že všechna ta lidská zaměstnání jsou jen námaha a lopocení a každé má nějaké své nepohodlí a nebezpečí. Všiml jsem si, že ti, kdo zacházeli s ohněm, byli osmahlí a očazení jako černoši, v uších jim stále zněl břinkot kladiv a připravil je o polovinu sluchu, v očích se jim vždy blyštěla zář ohně a dokonce občas mívali tím stejným ohněm popálenou kůži. Ti, kdo měli své zaměstnání pod zemí, se potýkali s temnotou a děsem a nejednou se stalo, že je to zasypalo. Ti, kdo pracovali u vody, byli mokří až na kůži, trásli se zimou jako osika, ztuhly jim vnitřnosti a nemalý díl jich padl za obět hlubinám. Ti, kdo se zabývali dřívím, kamením a jinými surovinami, měli spoustu mozolů a nadbytek sténání a únavy. Také jsem si všiml, jak těžkou měli někteří lidé práci: Namáhali se v potu a bez ustání, až do úpadu či zranění, dřeli se a lopotili až do utahání, a svým bídným trápením si vydělali sotva na chleba. Viděl jsem také u jiných lidí, že se živili snáze a výnosněji, ale čím méně měli dřiny, tím více bylo v jejich řemesle nepravosti a lstí.

Ustavičná námaha. Za druhé jsem pochopil, že všechno lidské pachtění je jen pro ústa. Kdo co vydržel, všechno to nacpal sobě a svým blízkým do úst, s občasnou výjimkou takových, kteří si něco odtrhli od úst a uložili si to do váček. Jenže ty, jak jsem také viděl, bývaly často děravé, a co se do nich nasypalo, zase z nich vypadávalo a sbírali to jiní, nebo někdo přišel a váček mu sebral, nebo ho člověk sám ztratil či se protrhl, když někde o něco zavadil, nebo své bohatství promrhal při nějaké jiné příležitosti. Pochopil jsem tedy, že se těmi lidskými zaměstnáními jen přelívá voda – peníze se získávají a zase

utrácejí, jen s tím rozdílem, že snáze mizí, než přicházejí, ať už se prohánějí ústy nebo truhlami. Proto jsem také všude viděl více nuzných než zámožných.

Těžká práce. Za třetí jsem si všiml, že každá taková práce vyžaduje celého člověka. Když se někdo ohlížel a počínal si i jen trošku váhavě, hned zůstával pozadu, všechno mu padalo z rukou a než si to stihl uvědomit, ocitl se na mizině.

Nesnadná práce. Za čtvrté jsem všude viděl spoustu těžkostí. Než se kdo zaučil do řemesla, odplynul pořádný kus jeho života, a popravdě, pokud si na sebe nedával dobrý pozor, všechno se mu zase hned pokazilo. Nadto jsem viděl, že i ti nejopatrnější utrpěli škodu téměř tak často, jako se domohli zisku.

Práce rozněčující závist. Za páté, všude, a zvláště mezi obchodníky, jsem viděl plno závisti a nepřízně. Když měl někdo víc práce, nebo se od něho více nakupovalo, sousedé se na něj hned dívali zle, skřípali zuby a jak mohli, dílo mu kazili. Tak vznikaly spory a hádky a páchaly se mnohé nepravosti. Jiní v netrpělivosti zahazovali své nářadí a navzdory radám ostatních se oddávali zahálce a dobrovolné žebrotě.

Hříšná práce. Za šesté jsem všude viděl spoustu podvodů a klamu. Cokoli kdo dělal pro někoho jiného, ledabyle to odbýval, a mezitím jak mohl, zveleboval a vylepšoval své vlastní dílo.

Práce marná i zbytečná. Za sedmé jsem tu našel spoustu nadbytečných starostí, dokonce mám za to, že většina těch zaměstnání není nic než marnost a neužitečné bláznovství. Protože lidské tělo lze zachovat skrovným a prostým jídlem a pitím, odít skrovným a prostým oděvem, ochránit skrovným a prostým obydlím, je zřejmé, že pro péči o ně je třeba jen malé a nepatrné péče a práce, jak tomu bylo v dávných dobách. Zjistil jsem ale, že svět si to nechce nebo nedokáže uvědomit, protože si k vycpávání svého břicha zvykl používat tak mnoho a tak neobyčejných věcí, že kvůli jejich přípravě se musí velká část lidí lopotit na zemi i na moři a dávat v sázku svou sílu i život; k přípravě pokrmů pak má svět dokonce zvláštní mistry. Podobně je tomu se sháněním šatů a budov. Nemalá část lidí se zabývá tím, aby jim dali kdejaké tvary a podoby, což je vše zbytečné a marné a často i hříšné. Též jsem viděl řemeslníky, jejichž veškerým uměním a prací je vyrábět dětinské tretky a hračky pro zábavu a marnění času. Navíc jsem viděl jiné lidi, jejichž prací bylo vytvářet a rozmnožovat nástroje ukrutnosti, meče, dýky, palčáky, pušky atd., a to všechno se používalo na lidi. Nevím, jak si lidé mohou takových živností vážit a jak je mohou vykonávat s dobrým svědomím a potěšenou myslí. Ale vím, že kdyby se z jejich díla vyňalo to, co je v něm nepotřebné, zbytečné a hříšné, musel by rázem poklesnout objem všech lidských obchodů. I z tohoto důvodu, stejně jako díky těm zmíněným výše, zde má mysl nenašla v ničem zalíbení.

Práce se zdá být spíš pro zvířata než pro lidi. Zvláště se mi to všechno znechutilo, když jsem nakonec viděl, že se tu pracuje jen tělem a pro tělo, zatímco by člověk, který má v nitru něco přednějšího, totiž svou duši, měl zapojit do práce především ji a snažit se předně o její prospěch.

Chtěl bych ještě zmínit jednu věc, a to jak se mi vedlo mezi formany a mezi mořeplavci. Když jsem si tak prohlížel řemeslnické dílny a byl jsem z toho všeho velmi zarmoucen, řekl Všudybud Mámilovi: „Všiml jsem si, že je v něm cosi

neposedného, co se chce pořád hýbat sem a tam. Proto mu taky nevoní žádné místo a nechce se nechat nikde uvázat. Ukažme mu svobodnější život obchodníků, kde se bude moci potulovat světem a létat volně jako pták.“ „Nejsem proti,“ řekl jsem jim, „vyzkoušel bych i tohle.“ A tak jsme šli.

Práce formanů. A hned spatřím houf lidí, jak se pohybuje různými směry a shromažďuje, sbírá, zdvihá a svazuje do nákladů všelijaké věci, ba dokonce i třísky, zeminu a hnůj. Ptám se: „Co je to?“ A oni na to, že „se chystají do světa“. „A proč ne bez těch břemen? Jelo by se jim lépe,“ otážu se a oni mi tvrdí: „Tyjsi ale blázen. Jak by pak jeli? Vždyť to jsou jejich křídla.“ „Křídla?“ divím se. „Jistěže křídla. Vždyť dávají jejich putování smysl, pomáhají jim zůstat dobré mysli a navíc všude slouží jako pas a doporučení. Ty si snad myslíš, že se můžeš jen tak nadarmo toulat po světě? Musí je to přece uživit!“ Dívám se tedy a sleduji, jak si každý nabral tolik těch břemen, kolik mohl, navalil je a zvedl na jakési podstavce s přidělanými koly, pak k tomu přivázal dobytek a s tím vším se táhli a namáhali přes vrchy, hory, doly i výmoly, a libovali si u toho, jaký to vedou znamenitý život. Zpočátku se mi to také zdálo skvělé. Jenže pak jsem je tu a tam zahlédl uváznout v blátě, zašpinit se a vymáchat, namáhat se a lopotit a také snášet všelijaké trampoty kvůli dešťům, sněhu, plískanicím, metelícím, zimám a horku. Navíc na ně všude možné číhali, aby vybírali mýtné, všechno jim prohrabali a vyprázdnilí váčky (a proti tomu nebyl nic platný ani hněv, ani vztekání se, ani rány). Tak jsem viděl, jak na ně na všech cestách útočí loupící tlupy a jejich duše tak musí vždy stát na stráž; a znechutilo se mi to.

Nepohodlí námořníků. Řekli mi tedy, že existuje ještě jiný a pohodlnější způsob létání po světě – při tom prý člověk ani neuváže, ani se nezašpiní, ale může putovat z jednoho kraje světa na druhý a všude objevovat něco nového, nevidaného a neslýchaného. A tak mne zavedli až ke krajům země, kde jsme před sebou neviděli nic než nebe a vodu.

Popis lodí. Tam mi přikázali vstoupit do jakési chaloupky sbité z prken. Ta nestála na zemi, ani nebyla podezděná nebo podepřená nějakými trámy, sloupy nebo podpěrami, ale stála na vodě a kymácela se sem a tam, takže se člověk musel dvakrát rozmyslet, zda do ní vůbec vstoupí. Ale když tam šli jiní, šel jsem také, abych u nich nebyl za zbabělce, protože mi říkali, že tohle je ten náš vůz. Myslel jsem si, že už hned pojedeme, nebo jak říkali, poletíme, jenže my jsme den, dva, i tři, ba i deset dní pořád stáli na místě. „Co se to děje?“ ptám se, „vždyť jste mi říkali, že poletíme z jednoho kraje světa na druhý, a my se nemůžeme hnout z místa.“ Tvrдили mi, že pojedeme, až se dostaví tahouni, a vyprávěli mi, že mají takové, kteří nepotřebují žádnou hospodu, maštal, ani obrok, ostruhy nebo bič, a že je třeba je jen zapráhnout a jet, prý abych počkal, že uvidím. A mezitím mi ukazují své opratě, provazy, chomouty, postraňky a uzdy, oje, nápravy a sochory; všechno bylo úplně jinak než u formanského řemesla. Tento vůz ležel vzhůru nohama, a oj (vyrobená ze dvou nejdelších jedlí) mu trčela vzhůru do povětří. Od její špice se rozbíhaly provazy k ráhňům a tvořily kolem jakési mřížování. Nápravu měl ten vůz vzadu a jediný člověk, který u ní seděl, se chlubil, že celou tu obludu povede, kam chce.

Popis plavby. Náhle zavane vítr a naše chasa začne okamžitě vstávat, pobíhat, skákat, křičet a výskat, jeden se přidrží toho a druhý onoho, někteří sebou kmitají nahoru a dolů po provazech jako veverka, spouštějí bidla, rozvazují jakési svinuté plachty a ještě mnoho dalšího. „Co je tohle?“ ptám se. Řekli mi, že zapřahají. A tak se dívám dále a tu se náhle ty plachty vydují jako stodoly (tvrдили mi, že to jsou naše křídla), nad námi začne všechno hučet a pod námi voda stříká a vlní se a než jsem se vzpamatoval, ztratil se nám z dohledu břeh i země. „Kam to jedeme?“ ptám se. „Co se teď bude dít?“ A oni na to, že letíme. „Tak tedy let' me ve jménu Božím,“ řekl jsem a dívám se, jak rychle se pohybuje, ne bez zalíbení, ale také ne beze strachu. Když jsem totiž vyšel ven, abych se podíval, jíkala mne závrat', a když jsem se uchýlil na dno lodi, obklopil mne strach ze stěn vody, které kolem pořád hučely. Tu mi začalo přicházet na mysl: „Není to příliš velká opovázlivost, svěřit svůj život tak vzteklým žvlům jako vodě a větru a úmyslně lézt smrti do chřtánu, smrti, od které tu nejsme dále než na dva palce, vždyt' právě tak je tlusté to prkno mezi mnou a strašlivou propastí?“ Umínil jsem si však, že na sobě nedám své obavy znát, a tak jsem mlčel.

Nechutenství na moři. Vtom mne začne obtěžovat jakýsi odporný puch, pronikne mi všemi vnitřnostmi a povalí mne na zem. A tak se (stejně jako i další, kteří si na to ještě nezvykli) válím po zemi, křičím a nevím si rady, všechno se ve mně roztéká a pot se ze mne jen leje, až se mi zdálo, že se tu na vodě rozplyneme jako hlemýžď na slunci. Začal jsem si tedy stěžovat na sebe i na své průvodce, protože jsem nevěřil, že bych mohl zůstat naživu, ale místo politování jsem od nich sklídl jen posměch. Ze zkušenosti totiž věděli (což jsem nevěděl já), že ten stav nebude trvat déle než pár dní. Tak tomu také bylo a síla se mi zase pomalu vracela, až jsem pochopil, že mne tak jen přivítalo vzteklé moře.

Bezvěří na moři. Jenže po chvíli přišly i těžší zkoušky. Opustil nás vítr, splaskla nám křídla a my jsme stáli na místě a nemohli jsme se pohnout ani o píď. To mi opět nadělalo vrásky na čele a přemýšlel jsem, co teď s námi bude: „Zaneslo nás to sem do mořských pustin, ach, vyjdeme z nich ještě? Uvidíme ještě zemi živých? Ó matko milá, země, země, matko milá, kdepak jsi? Voda přece patří rybám, nám dal Stvořitel Bůh tebe! Ryby se rozumně drží svého bydliště, my jako blázni to své opouštíme. Jestli nám nebe nepřijde na pomoc, jistě v té smutné propasti zahyneme.“ Takovými myšlenkami jsem se v duchu trápil, až náhle začnou námořníci křičet. Vyběhnu a ptám se: „Co se děje?“ Oni na to, že se zvedá vítr. A tak napínám oči, ale nic nevidím, oni však přesto zvedají plachty. Až vítr nakonec přijde a znovu nás nese. To všem způsobilo radost; radost, která nám ale hned zhořkla v ústech.

Mořská bouře. Vítr totiž tak sílil, že zmítal nejen námi, ale i hlubinami pod námi, až z toho srdce jíkala hrůza. Moře se na nás odevšad valilo s takovými vlnami, že to vypadalo, jako bychom chodili hned po vysokých horách a hned zase hlubokými údolími. Někdy nás to vystřelilo nahoru, že to vypadalo, jako bychom mohli dosáhnout až na měsíc, a pak jsme zase sestupovali dolů jako do propasti. Tuse zdálo, že nás vlna valící se zepředu nebo z boku zalije a na místě potopí, ale vždy nás jen vyzdvihla, takže se náš prkenný koráb odrážel sem

a tam, vlny si ho podávaly jedna k druhé, nakláněl se na jeden i druhý bok, občas směřoval dokonce přídí kolmo vzhůru nebo přímo dolů. Nejenže na nás a i přes nás do povětří pořád stříkala voda, ale navíc jsme nemohli ani stát, ani ležet, zmítalo to s námi ze strany na stranu, stavělo nás to na nohy a pak zase na hlavu. Z toho nás jímala závrat' a někteří začali zvracet. Když to trvalo den i noc, každému musí být jasné, jakou hrůzu a strach jsme zažili. Myslel jsem si: „Ach, mezi všemi lidmi, co jich jen na světě je, právě tito mají především příčinu být zbožní, vždyť si nemohou být ani na hodinu jisti svým životem.“ Ale když se po nich dívám, jak jsou zbožní, vidím, že všichni žerou a pijí jako v krčmě, hrají, chechtají se, vedou nemravné řeči, klejí a provozují kdejakou prostopášnost. Rmoutil jsem se nad tím a začal jsem je napomínat i prosit, aby pamatovali na to, kde jsme, přestali s takovými věcmi a volali k Bohu o pomoc a smilování. Ale k ničemu to nebylo: jedni se mi vysmáli, druzí se na mne osopovali, třetí mi chtěli dát pěstí a čtvrtí mne hodlali vyhodit z lodi. Mámil mi radil, abych už jim nic neříkal a snažil se být dobrým hostem v cizím domě, kde je nejlepší tvářit se jako hluchý a slepý. „Ale vždyť je nemožné,“ říkám mu, „aby to dopadlo dobře, když se tak chovají.“ Na to se mi znovu začali smát. I když jsem viděl takovou nehoráznost, musel jsem mlčet, protože jsem se bál výprasku.

Potopení lodi. Vtom bouře ještě zesílí a zvedne se proti nám strašlivý víchr. Moře se vzedme až k nebi, vlny si nás podávají jako míč, hlubiny se otvírají, vyhrožují nám, že nás pohltí, a opět nás vyhazují vzhůru, vítr nás bere do kola a hází s námi sem i tam, až všechno praštělo, jako by se loď měla roztrástit na sto tisíc kousků. Úplně jsem strnul a před očima mi nezůstalo nic než záhuba. Lodníci už také nemohli odolat té síle, a protože se báli, že by je bouře mohla vehnat na mělčinu nebo na skály, stahovali křídla a vyhazovali jakési veliké železné háky na tlustých provazcích a doufali, že by mohly loď udržet na místě, než bouře pomine. Ale všechno bylo marné. Někteří z těch, kdo lezli po provazech, byli prudkým větrem jako housenky shozeni a smeteni do moře, dalším se utrhaly kotvy a utonuly v hlubinách. Tu se naše loď, teď už bez vší ochrany, začala opravdu zmítat jako tříška v peřejích. V té chvíli selhalo srdce i těm železným svéhlavým obrům, zbledli a trnuli a nevěděli, co si mají počít, teprve teď si vzpomněli na Boha, vybízeli k modlitbám a sami spínali své ruce. Náhle si naše loď sedla na mořské dno a zachytila se o skaliska skrytá pod vodou, a kvůli tomu se začala naklánět a praskat. Trhlinami se k nám valí voda, kterou nám, ať jsme byli mladí nebo staří, přikázali vylévat čímkoli, co bylo po ruce, ale nebylo to nic platné, tlačila se k nám a obklopovala nás. Nastal pláč, křik a nesmírný nářek a nikdo z nás před sebou neviděl nic než ukrutnou smrt. Ale protože nám byl život milý, každý se chystal, čeho mohl, tabulí, desk i holí, aby se uchránil před utonutím a snad nakonec přece někam doplul. Až jsem se nakonec, když se loď naposledy vzepjala a všechno se potopilo, něčeho chytil i já a s nemnoha dalšími jsem se dostal na nějaký břeh; jiné pohltila ta strašlivá propast. Sotva jsem se probрал z té hrůzy a zděšení, začal jsem vytýkat svým průvodcům, že mne sem přivedli. Oni na to, že mi to neuškodilo a abych byl dobré mysli, když jsme vyvázli. Věřu, dobré mysli, ale do nejdelší smrti se už nenechám navést k něčemu podobnému.

Dívám se pak a vidím, že ti, kdo byli zachráněni spolu se mnou, už zase běží zpátky a znovu si sedají do korábů. „Jděte si tedy do neštěstí, opovážlivci,“ řekl jsem, „už se na to nechci ani dívat.“ Na to se ozve můj tlumočník: „Ne každý je tak rozmazlený jako ty,“ říká, „majetek a zboží je, milý brachu, tuze pěkná věc! A pro jeho získání musí člověk nasadit i život.“ Já na to: „Copak jsem zvíře, abych jen pro tělo a pro potěšení těla vydával svůj život všanc? Vždyť tak nejednají ani zvířata, natož člověk, který v sobě má cennější věc, svou duši, a měl by spíše hledat její prospěch a blaho.“

Do jazyka 21. století převedl Lukáš Makovička. Vydalo nakladatelství Poutníkova četba, 2010.

www.PoutnikovaCetba.cz

Celou knihu Labyrint světa a ráj srdce v jazyce 21. století můžete zakoupit zde: <https://www.poutnikovacetba.cz/poutnikova-cetba/labyrint-sveta-a-raj-srdce-v-jazyce-21-stoleti-j-a-komensky.html>